

ISSN: 2181-4562

DOI Journal 10.56017/2181-4562

IMFAKTOR
PAGES

JOCAA

МАДАНИЈАТ ВА САЊАТ

Journal of Culture and Art

Volume I, Issue 3

MAY | 2023

КУЛТУРА И ИСКУССТВО

ISSN: 2181-4562
DOI Journal 10.56017/2181-4562

МАДАНИЯТ ВА САЊАТ ЖУРНАЛИ

I-ЖИЛД, 3-СОҢ

ЖУРНАЛ КУЛЬТУРА И ИСКУССТВО

ТОМ-I, НОМЕР-3

JOURNAL OF CULTURE AND ART

VOLUME-I, ISSUE-3

ТОШКЕНТ – 2023

МАДАНИЯТ ВА САНЪАТ ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ КУЛЬТУРА И ИСКУССТВО | JOURNAL OF CULTURE AND ART

№ 3 (2023) DOI <http://dx.doi.org/10.56017/2181-4562-2023-3>

БОШ МУҲАРРИР:

Халикулова Гўзал Эркиновна

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти профессори в.б., Санъатшунослик фанлари номзоди

МАСЪУЛ МУҲАРРИР:

Мелиқўзиев Иқбол
Мамасодиқович

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти кафедра мудир, профессор в.б., Санъатшунослик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)

ТАҲРИРИЯТ АЪЗОЛАРИ:

Касимов Нозим Козимович

Маданият ва туризм вазирлиги “Таълим ва илм-фанни ривожлантириш бошқармаси” бошлиғи, профессор Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти Нукус филиали “Санъатшунослик” факультети декани, Тарих фанлари номзоди, профессор

Ходжаметова Гулчира
Илишевна

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти кафедра мудир, доцент, Санъатшунослик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)

Абдувоҳидов Фахриддин
Мелигалиевич

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти “Саҳна нутқи” кафедраси доценти

Умаров Мамур
Боташикович

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти “Санъатшунослик ва маданиятшунослик” кафедраси профессори в.б., фалсафа фанлари номзоди

Худоев Ғани Муҳаммадович

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти кафедра мудир, Санъатшунослик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)

Бердиханова Шахида
Нурлыбаевна

Юнус Ражабий номидаги Ўзбек миллий мусиқа санъати институти “Ўзбек мақоми тарихи ва назарияси” кафедраси мудир, санъатшунослик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)

Дўсанов Раҳимжон
Раимқулович

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти, “катта ўқитувчи”, мустақил тадқиқотчи

Суннатиллаев Асатилло
Суннатович

Юнус Ражабий номидаги Ўзбек миллий мусиқа санъати институти “Илмий тадқиқотлар, инновациялар ва илмий-педагогик кадрлар тайёрлаш” бўлими бошлиғи, мустақил изланувчи (PhD)

Мазкур фанлараро илмий-амалий журнал Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги томонидан 2023 йил 24 февраль куни № 065356-сонли гувоҳнома билан оммавий ахборот воситаси сифатида давлат рўйхатидан ўтказилган.

Саҳифаловчи\Page Maker\Верстка: Абдурахмон Хасанов

Таҳририят манзили: <https://imfaktor.uz>, 100152, Тошкент шаҳри, Учтепа тумани, “Ватан” МФЙ, Чилонзор 24-мавзеси, 2/27-уй.

Телефон номер: +99894-410 11 55, E-mail: tahririyat@imfaktor.uz

© IMFAKTOR Pages, 2023 йил.

© Муаллифлар жамоаси, 2023 йил.

МАДАНИЯТ ВА САЊЪАТ ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ КУЛЬТУРА И ИСКУССТВО | JOURNAL OF CULTURE AND ART

IBRAGIMOV Bobir Mansurovich*O'zbekiston davlat konservatoriyasi huzuridagi
Botir Zokirov nomidagi Milliy estrada san'ati instituti
katta o'qituvchisi*<https://doi.org/10.5281/zenodo.7982448>

MUSIQIY KOMPYUTER DASTURLARINING IJTIMOIIY HAYOTDA TUTGAN O'RNI

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada musiqiy kompyuter dasturlarining ijtimoiy hayotda tutgan o'rni, shuningdek, har bir shaxs maktab davridan boshlab hayotda ijodiy ishlarni kompyuterda bajarish muhim ahamiyat kasb etishi, hamda, turli xil tovushlarni formatlari va ularni qo'llash haqida ma'lumotlar berilgan.

Калит сўзлар: musiqa, madaniyat, axborot, texnologiya, musiqa dasturlari, pedagogika, kompyuter dasturlari, san'at, kompozitsiya.

ИБРАГИМОВ Бобир Мансурович*При государственной консерватории Узбекистана
Национальный институт эстрадного искусства имени Батыра Закирова
старший преподаватель*

СОЦИАЛЬНЫЕ СЕТИ МУЗЫКАЛЬНЫХ КОМПЬЮТЕРНЫХ ПРОГРАММ РОЛЬ В ЖИЗНИ

АННОТАЦИЯ

В этой статье представлена информация о роли музыкальных компьютерных программ в общественной жизни, а также о том, как каждый человек со школьных лет приобретает значение для выполнения творческой работы на компьютере, а также о различных звуковых форматах и их применении.

Ключевые слова: музыка, культура, информация, технологии, музыкальные программы, педагогика, компьютерные программы, Искусство, композиция.

IBRAGIMOV Bobir Mansurovich
The State Conservatory of Uzbekistan
National Institute of Pop Art named after Botir Zakirov
senior teacher

SOCIAL OF MUSIC COMPUTER PROGRAMS ROLE IN LIFE

ANNOTATION

This article provides information about the role of musical computer programs in social life, as well as the importance of performing creative work on a computer in life since the time of school, as well as various sound formats and their application.

Keywords: music, Culture, Information, Technology, music programs, pedagogy, computer programs, art, composition.

Axborot jamiyati rivojlanishining hozirgi bosqichida axborot texnologiyalari inson hayotining barcha sohalari qamrab oladi. Maktab yoshidan boshlab kompyuter hayotda mustahkam o'rnashgan va ijodiy ishlarning aksariyati qo'lda yozilmagan, balki kompyuterda bosilgan. Hozirgi hayotida deyarli hech kim hisobot yozmaydi, hamma ularni kompyuterda bosib chiqaradi, garchi 15 yil oldin bu deyarli imkonsiz edi. O'shanda ko'pchilik Internet mavjudligini bilar edi, ammo ulardan sanoqliklari foydalanar edi, hozir esa deyarli har kimning o'z elektron pochta qutisi bor. Hozirda ba'zi foydalanuvchilar hatto bir necha elektron qutiga ega.

Ijtimoiy tarmoq foydalanuvchilari va barcha turdagi ijtimoiy loyihalar soni keskin o'sib bormoqda. Bugungi kunda odamlar o'rtasidagi muloqotning tobora ko'payib borayotgan qismi virtual kommunikatsiya texnologiyalari dunyosiga kirib bormoqda. Shunday qilib, musiqa axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan chetda turolmadi. Kompyuter yordamida, agar inson xohlasa, kishi uydan chiqmasdan, havaskor uskuna hamda turli xil gajetlardan foydalangan holda ovozli yozuvlar yozishi, unga turli effektlar yordamida maxsus dasturda qayta ishlashi, so'ngra turli xildagi audio formatida (MP3, OGG, AMR va boshqa) "yangi yozilgan xit" ni internet orqali tarqatishni boshlashi mumkin.

Texnologiya (grekcha: "techno" - hunar, usta va "logos" - fan, ta'lim) - ilmiy-praktika asosida hom-ashyoni tayyor mahsulotga aylantirishning usullari. Texnologiya - san'at, mohirlik, uquv ma'nolarida ham kelib, - sanoat, qurilish, transport, qishloq xo'jaligi va boshqa sohalarda mahsulotlar olish, ularga ishlov berish va ularni qayta ishlash usullari tartibga solingan tizim; shu usullarni ishlab chiqish, joriy qilish va takomillashtirish bilan shug'ullanadigan fan. Har bir sohaning o'ziga xos texnologiyasi bo'ladi: kon ishlari texnologiyasi, mashinasozlik texnologiyasi, qurilish texnologiyasi, qishloq xo'jaligi va boshqalar. Shunday texnik va usullarni ishlab chiqadigan va takomillashtiradigan ilmiy intizom [1].

Texnologiya (yoki texnologik jarayonlar) ishlab chiqarish jarayonining asosiy tarkibiy qismi bo'lgan qazib olish, qayta ishlash, qayta ishlash, tashish, saqlash operatsiyalari deb ham ataladi. Zamonaviy texnologiyalar ishlab chiqarishni texnik nazoratini ham o'z ichiga oladi. Shuningdek, texnologiyani ishlab chiqarish jarayonlarining tavsifi, ularni amalga oshirish bo'yicha ko'rsatmalar, texnologik qoidalar, talablar, xaritalar, grafikalar deb ham atash mumkin. Texnologiyalar odatda ma'lum bir sanoat bilan bog'liq holda yoki ma'lum materiallarni olish yoki qayta ishlash usullariga qarab ko'rib chiqiladi. Turli sanoat tarmoqlari texnologiyasi doimiy ravishda yangilanib va o'zgarib boradi [2].

Axborot texnologiyalari (AT) ostida [Axborot texnologiyalari, keyingi ko'rinishda] AT samaradorlik va samaradorlikni oshirishga yo'naltirilgan ma'lumotlarni yaratish, saqlash, qayta ishlash, uzatish, himoya qilish va namoyish qilishni ta'minlaydigan usullar, usullar va vositalar majmuini anglatishi odatiy holdir.

ATning boshqa ta'riflari mavjud, masalan: "Axborot texnologiyalari yoki axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) [Axborot va kommunikatsiya texnologiyalari, keyingi ko'rinishda AKT] bu axborotni qayta ishlash uchun ishlatiladigan texnologiyalar. Xususan, ular har qanday joyda va har qanday vaqtda ma'lumotlarni o'zgartirish, saqlash, himoya qilish, uzatish va qabul qilish uchun kompyuterlar va dasturlardan foydalanadilar".

ATning berilgan ta'riflari ushbu atamaning murakkab va ko'p komponentli ekanligini ko'rsatadi. ATlari inson va jamiyatning intellektual, boshqaruv va ishlab chiqarish faoliyatining aksariyat turlarining ajralmas qismidir. Zamonaviy sharoitda ATning rivojlanishi kompyuter texnologiyalari va shu bilan bog'liq axborot jarayonlarini avtomatlashtirish usullari va vositalaridan foydalanishga asoslangan.

Musiqiy va kompyuter texnologiyalari ATning tarkibiy qismidir va axborot texnologiyalari singari shaxsning madaniy rivojlanishi bilan bog'liq deyarli barcha fanlarda pedagogik jarayonga kiritilgan. Kompyuter bizning hayotimizda shu qadar mustahkam o'rnashib qolganki, biz endi buni sezmayapmiz va deyarli har bir kompyuter foydalanuvchisi musiqa va kompyuter texnologiyalari yutuqlaridan foydalanadi - u musiqa tinglaydi, "Elektron DJ"lar yordamida musiqiy asarlar yaratishga harakat qiladi, yanada rivojlangan foydalanuvchilar yanada murakkab dasturlarni o'zlashtirishdan qo'rqmaydi.

Kompyuter musiqa dasturlarini uchta asosiy guruhga bo'lish mumkin. Birinchi guruhga tovush to'liqini bilan ishlaydigan dasturlar kiradi. Bu audio va video fayllarni ijro etish uchun mo'ljallangan turli xil multimediya pleyerlari; ovoz to'liqini tahrirlashingiz mumkin bo'lgan barcha audio muharrirlar; shuningdek, audio disklarni yozish uchun dasturlar. Aytishimiz mumkinki, ushbu guruh dasturlari inson faoliyatining har xil turlarida eng ko'p qo'llaniladi. Ikkinchi guruhga ko'plab funktsiyalarni birlashtirgan Sekvensor dasturlari kiradi.

Yaqinda Sekvensor MIDI va audio tovush bilan ishlashning universal dasturiga aylandi, ammo dastlab ular faqat MIDI guruh bilan ishlashdi. Dasturlarning uchinchi guruhi musiqa muharrirlari bo'lib, ularning yordamida musiqiy matn terish usuli xuddi Microsoft Word yordami kabidek.

Kundalik foydalanishda eng oddiy lari media pleerlardir. Eng ommabop lari Windows Media, WinAmp va CyberLink PowerDVD. Media pleerlar yordamida siz CDlardan (siqilmagan audio formatlari: *.WAV, *.AIFF; Ma'lumotlari yo'qolmagan siqilgan audio formatlar: *.APE, *.FLAC; ma'lumotlari qisman audio sifati yo'qolgan siqilgan audio formatlar: *.MP3 *.OGG) formatdagi musiqalarni tinglashingiz mumkin, shuningdek DVD formatdagi videofilmlarni va boshqa siqilgan formatlarni (*.AVI, *.MPEG, *.WMV, *.VOB, *.TS, *.MP4 va boshqalar) tomosha qilishingiz mumkin. Internet texnologiyalarining rivojlanishi bilan ushbu dasturlarning funktsiyalari sezilarli darajada kengaymoqda, ushbu dasturlar yordamida internet radiosini ham tinglash imkoni paydo bo'ldi.

Diskni nusxalashda ijrochi haqidagi ma'lumotlar va qo'shiq nomlari avtomatik ravishda to'ldirilib, foydalanuvchilarning hayotini ancha osonlashtiradi. Kompyuter musiqa dasturlari audio muharrirlarni ham o'z ichiga oladi, masalan, Adobe Audition, Sony Sound Forge, Steinberg Wave Lab. Ushbu dasturlar ko'proq professional foydalanuvchilar uchun mo'ljallangan. Ularning yordami bilan siz audio kompakt diskni MP3 formatiga ko'p sonli qo'shimcha imkoniyatlar bilan o'zgartirishingiz mumkin, shuningdek, bir trek (audio yozuv yo'laklari birlashtirilgan) audio to'liqini ham tahrirlashingiz mumkin. Ushbu dasturlar yordamida siz o'ziga xos qo'ng'iroq ohangini "ring tong"ni (mobil telefonga qo'ng'iroq) yaratishingiz mumkin bo'ladiki, nafaqat ovoznining bir qismini kesib tashlabgina qolmay, balki trekning oxirida muammosiz, deyarli bo'g'inlarsiz, miksher (yumshoq – ovoz pasaytirilgan) qilib trek(audio qator)dan trekka o'tadigan qilib qo'yish mumkin [3].

Bundan tashqari, terekni bir necha soniya davomida cho'zish yoki uni qisqartirish mumkin, shunda u ma'lum vaqtga to'g'ri keladi.

Ovoz muharriri yordamida siz bir nechta qo'shiqlardan kollaj, popurriyaratishingiz mumkin. Bundan tashqari, audio muharrirlari yozuvlar va audio kassetalardan eski yozuvlarni tiklash uchun ham ishlatiladi [4].

Shuni ta'kidlash kerakki, bu jarayon juda ko'p vaqtni talab qiladi, xususan, audio kassetalarni tiklashda, chunki bunday yozuvlar vaqt o'tishi bilan nafaqat tovush sifat jilosini va dinamikasini yo'qotadi, balki eng yoqimsiz bo'lgan narsa tasma cho'zilib, vaqt va intonatsiya bilan suzishni boshlaydi (noto'g'ri va yoqimsiz ohangdorlik, asli buzilgan, deformatsiyaga uchragan), bunday holatlardagi audio yozuvlarni asl holatiga keltirish va yoki originaliga yaqinlashtirish uchun asosan raqamlashtirishda kompyuter musiqa dasturlaridan keng foydalanish maqsadga muvofiqdir. Yozuvlarni raqamlashtirish ham juda mashaqqatli jarayon bo'lib, ammo kompyuter musiqa dasturlari audio muharrirlarida avtomatlashtirish osonroqdir [5].

Sekvensor musiqiy kompozitsiyalarni MIDI ketma-ketlikda yaratish, tahrirlash, saqlash, ijro etish imkonini beradi. Bundan tashqari, sekvensor ovoz to'lqinlari bilan faol ishlay oladi. MIDI qisqartmasi (abreviaturasi) Musical Instrument Digital Interface – musiqa asboblarning raqamli interfeysi. Ushbu atama elektron musiqani sintez qilish va qayta ishlashni amalga oshiradigan qurilmalar o'rtasida raqamli ma'lumotlarni almashish uchun umumiy qabul qilingan standartni bildiradi. MIDI standartiga mos keladigan musiqiy ma'lumotlarning an'anaviy raqamli tovushdan asosiy farqi shundaki, u ovozli tebranishlarning amplitudasi kodlangan emas, balki kompozitsiyani ijro etishda ishtirok etgan orkestrning instrumental tarkibini tasvirlaydigan komandalardir va ushbu instrumentlarning har biri uchun notali partitura tovushqatorlaridir.

Ushbu standart 1983-yilda elektron musiqa cholg'ularining eng yirik ishlab chiqaruvchilari Korg, Roland, Yamaha tomonidan birgalikda o'rnatildi. Kompyuterda boshqaruv paneli ko'pincha maxsus dastur - sekvensor shaklida dasturiy ta'minotda amalga oshiriladi. Tabiiyki, ovozli karta, boshqa har qanday qo'shimcha qurilmalar dasturiy ta'minotga muhtoj. Musiqachi odatda sekvensor dastur bilan ishlaydi [6].

Ulardan eng mashhurlari Cakewalk Pro Audio, Cubase va Digital Orchestrator bo'lib, ularning har biri bir nechta versiyada taqdim etilgan. Shuni ta'kidlash kerakki, raqobatdosh firmalarning ushbu dasturlari foydalanuvchiga turli xil variantlarni taqdim etadi, ammo ularning interfeyslari va ular bilan ishlash usullari juda o'xshash. Ko'p sekvensor dasturlarda raqamli audio funktsiyalari mavjud. Ular audio va MIDI treklarni yozib olish, tahrirlash va ijro etishga imkon beradi. Biz ulardan bir nechtasini sanab o'tamiz: Opcode firmasidan Studio Vision, Unicorn Mark firmasidan Digital Performer, Steinberg firmasidan Cubase Audio va Cubase VST, Emagic firmasidan Logic Audio.

Alohida treklarda akustik cholg'ular va vokallarni yozib olish mumkin, so'ngra signalni qayta ishlash hamda ko'p kanalli fonogrammani stereoga tushirish mumkin. Musiqachi orkestr vositalarining tarkibini tanlash, ularning partiyalarining to'g'ri belgilarini ko'rish, ularning har birining nisbiy tovush darajasini oldindan sozlash, orkestrning panoramasida ijrochilarni joylashtirishni belgilash, har qanday cholg'u partiyasini darhol transponrtlashtirish imkoni mavjud.

ИҚТИБОСЛАР/СНОСКИ/REFERENCES

1. O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi (2000-2005) Ad..Kogoutek S., Texnika kompozitsii v muzike 20 veqa, M., 1976.
2. DRAM: Notes for "Vladimir Ussachevsky: Electronic and Acoustic Works 1957-1972"
3. Исправных Т.В. Информационные технологии на уроках музыки [Электронный ресурс] : М. : 2006. : Режим доступа <http://festival.1september>.
4. "Algorhythmic Listening 1949–1962 Auditory Practices of Early Mainframe Computing". AISB/IACAP World Congress 2012. Archived from the original on 7 November 2017. Retrieved 18 October 2017.
5. <https://n.ziyouz.com/kutubxona>
6. <https://telegra.ph/file/a732ab5689a718c686549.png>
7. <https://www.mitpressjournals.org/>
8. <http://festival.1september>.

ISSN: 2181-4562
DOI Journal 10.56017/2181-4562

МАДАНИЯТ ВА САЊАТ ЖУРНАЛИ

I-ЖИЛД, 3-СОН

ЖУРНАЛ КУЛЬТУРА И ИСКУССТВО

ТОМ-I, НОМЕР-3

JOURNAL OF CULTURE AND ART

VOLUME-I, ISSUE-3

«Маданият ва санъат» электрон журнали 2023 йил 24 февраль куни № 065356-сонли гувоҳнома билан оммавий ахборот воситаси сифатида давлат рўйхатидан ўтказилган.

Муассис: «IMFAKTOR Pages» масъулияти чекланган жамияти.

Таҳририят манзили: 100152, Тошкент шаҳри, Учтепа тумани, “Ватан” МФЙ, Чилонзор 24-мавзеси, 2-уй.

Телефон номер: +99894-410 11 55

Эл. почта: tahririyat@imfaktor.uz

Веб-сайт: www.imfaktor.uz